

การปลูกแตงโม

เฉลิมเกียรติ โกศาวัฒนา, เกตุอร ราชบุตร
ที่มา : เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร

คำนำ

แตงโมเป็นผักตระกูลแตง ที่คนไทยเรารู้จักบริโภคกันมานานแล้ว นอกจากนิยมใช้ผลรับประทานแล้ว ส่วนของผลอ่อนยอดอ่อน ยังใช้ในการปรุงอาหารได้หลายชนิด แตงโมเป็นพืชที่ปลูกง่ายสามารถปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทยทุกฤดูกาลตลอดปีแตงโมปลูกได้ในดินแทบทุกชนิดแต่ปลูกได้ดีในสภาพดินร่วนปนทราย ซึ่งมีสภาพความเป็นกรด เป็นด่างประมาณ 5.0 - 7.5 มี การระบายน้ำได้ดี

เอกสารเผยแพร่เรื่องนี้ นอกจากจะรวบรวมรายละเอียดที่จำเป็นในการปลูกแตงโม การดูแลรักษา ฯลฯ รวมทั้งใช้พัฒนาการปลูกแตงโมให้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นได้

- คำนำ
- การปลูกแตงโม
- ฤดูปลูก
- พันธุ์แตงโม
- ดินและการเตรียมดิน
- การดูแลรักษา
- วิธีช่วยให้เมล็ดแตงโมงอกเร็วขึ้น
- ปุ๋ยและการให้ปุ๋ยแตงโม
- วิธีการใส่ปุ๋ยให้กับต้นแตงโม
- ปุ๋ยที่ใส่เสริมหลังปลูก
- การให้น้ำและการดูแลรักษาแปลง
- ประโยชน์ของการคลุมด้วยฟาง
- การตัดเถาแตงโม
- การช่วยผสมเกสรด้วยมือ (การต่อดอก)
- การปลิดผลทิ้ง
- การเก็บผลแตงโม
- โรคที่สำคัญ
- แมลงศัตรูที่สำคัญ

การปลูกแตงโม

แตงโมเป็นผักตระกูลแตง ที่คนไทยเรารู้จักบริโภคกันมานานแล้ว นอกจากนิยมใช้ผลรับประทานแล้ว ส่วนของผลอ่อนยอดอ่อน ยังใช้ในการปรุงอาหารได้หลายชนิด แตงโมเป็นพืชที่ปลูกง่ายสามารถปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทยทุกฤดูกาลตลอดปีแตงโมปลูกได้ในดินแทบทุกชนิดแต่ปลูกได้ดีในสภาพดินร่วนปนทราย ซึ่งมีสภาพความเป็นกรดเป็นด่าง ประมาณ 5.0-7.5 มีการระบายน้ำได้ดี

ฤดูปลูก

เนื่องจากแตงโมจะขาดตลาดและมีราคาสูงในตอนกลางและปลายฤดูฝนเพราะว่าในช่วงดังกล่าวจะปลูกแตงโมได้ยากลำบาก เนื่องจากต้นแตงโมไม่ชอบฝนชุกจะตายด้วยโรคเหี่ยวเป็นส่วนใหญ่ และเกิดโรคทางใบมาก ผลแตงโมจะเน่าง่ายอีกทั้งรสชาติจะไม่หวานจัดเหมือนแตงโมที่ปลูกในฤดูแล้ง หรือในฤดูหนาว ฉะนั้นจึงควรเริ่มปลูกแตงโมตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายนไปจนถึงเดือนมีนาคม และเก็บเกี่ยวครั้งสุดท้ายในเดือนมิถุนายน ซึ่งยังเป็นต้นฤดูฝนอยู่ และมีผู้ต้องการบริโภคแตงโมกันมาก

พันธุ์แตงโม

ที่นิยมปลูกมี 2 พันธุ์ คือ

พันธุ์เบาที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือพันธุ์ ชูการ์เรบบี ผลกลมสีเขียวคล้ำ อายุเก็บเกี่ยว 65 วัน นับจากวันงอก อีกพันธุ์หนึ่งได้แก่

พันธุ์หนัก คือ พันธุ์ชาร์ลสตันเกรย์ ผลสีเขียวอ่อน มีลายที่ผิวผล ผลกลมยาวขนาดใหญ่ อายุเก็บเกี่ยว 85 วัน นับจากวันงอก

พันธุ์แตงโมเหลือง เป็นพันธุ์ลูกผสม เนื้อสีเหลือง ผลกลม สีเขียวอ่อนลายเขียวเข้ม อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 70-75 วัน

ดินและการเตรียมดิน

แตงโมเป็นพืชที่หยั่งรากลึกมากกว่า 120 เซนติเมตร และต้องการดินที่อุดมสมบูรณ์ มีความชุ่มชื้นมากพอ ฉะนั้นถ้ามีการไถพรวนหรือขุดย่อยดินให้มีหน้าดินร่วนโปร่งและลึกก็จะช่วยป้องกันการขาดน้ำได้เป็นอย่างดีในระยะที่ต้นแตงโมกำลังเจริญเติบโต การเตรียมดินให้หน้าดินลึกโปร่ง จะช่วยทำให้ดินนั้นยึดและอุ้มความชื้นได้มากขึ้น และเป็นทางเปิดให้รากแตงโมแทรกตัวเองลึกลงไปใต้ดินซึ่งจะช่วยให้อาหารและน้ำได้กว้างไกลยิ่งขึ้นและเป็นการช่วยทำให้พืชสามารถใช้น้ำใต้ดินมาเป็นประโยชน์ได้อย่างดีอีกด้วย ถ้าจำเป็นต้องปลูกแตงโมในหน้าฝนควรเลือกปลูกในดินที่มีการระบายน้ำดี คือเป็นดินเบา หรือดินทราย แต่ถ้ามีที่ปลูกเป็นดินหนัก หรือ ค่อนข้างหนัก ควรปลูกแตงโมในหน้าแล้ง และขุดดิน หรือไถดินให้ลึกมากที่สุดจะเหมาะกว่า

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์ซูการ์เบบี้ อัตรา 40-50 กรัม/ไร่ เมล็ดพันธุ์ชาร์ลส์ตันเกรย์และพันธุ์เหลือ อัตรา 250 - 500 กรัม/ไร่ โดยหยอดเป็นหลุมให้แต่ละหลุมในแถวห่างกัน 90 เซนติเมตร ส่วนแถวของแตงนั้นควรให้ห่างจากกันเท่ากับความยาวของเถาแตงโม หรือประมาณ 2-3 เมตร ในดินทรายขุดหลุมให้มีความกว้างยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ลึกประมาณ 15 เซนติเมตร ส่วนในดินเหนียวขุดหลุมให้ลึกประมาณ 10 เซนติเมตร ใช้ปุ๋ยคอกที่ละเอียดคลุกเคล้ากับดินบน ใส่รองก้นหลุมๆ ละ 4-5 ลิตร เตรียมหลุมทิ้งไว้ 1 วัน แล้วจึงลงมือปลูก หยอดหลุมละ 5 เมล็ด

การดูแลรักษา

เมื่อหยอดเมล็ดแล้วต้องรดน้ำให้ชุ่ม เมื่อแตงโมขึ้นมามีใบจริง 2-3 ใบ ถอนแยกให้เหลือหลุมละ 2-3 ต้น โดยคัดเลือกเอาแต่ต้นแข็งแรงไว้ แต่ถ้าปลูกให้ต้นห่างกัน 90 เซนติเมตร และแถวห่างกัน 3 เมตรแล้ว ก็เหลือหลุมละ 3 ต้นได้ รวมแล้วในเนื้อที่ 1 ไร่ จะมีต้นแตงโมอยู่ประมาณ 1,700 ต้น

วิธีช่วยให้เมล็ดแตงโมงอกเร็วขึ้น

สำหรับผู้ที่หยอดเมล็ดแตงโมในฤดูหนาว มักจะพบว่าแตงโมงอกช้า หรือไม่งอกเลย ทั้งนี้เพราะว่า ถ้าอุณหภูมิในดินปลูกต่ำกว่า 15.5 องศาเซลเซียส เมล็ดแตงโมจะไม่งอกโดยธรรมชาติ ฉะนั้นเพื่อขจัดปัญหาเมล็ดไม่งอกในฤดูหนาว ควรทำการหุ้มเมล็ดโดยแช่เมล็ดแตงโมในน้ำอุ่นๆ ในบ้าน จะช่วยให้เมล็ดแตงโมงอกได้เร็วขึ้น และงอกได้อย่างสม่ำเสมอ เมื่อรากเริ่มโผล่ออกมาจากเมล็ด ก็เอาไปเพาะในถุงหรือกระถางใบตองได้ รอจนกล้ามีใบจริงแล้ว 2-3 ใบ จึงนำลงปลูกในไร่ หรือหากไม่สะดวกเพราะต้องการประหยัดแรงงาน ก็อาจนำเมล็ดที่งอกนั้นไปปลูกในแปลงได้เลย โดยหยอดลงในหลุมแบบเดียวกับหยอดเมล็ดที่ยังไม่งอก แต่ต้องให้น้ำในหลุมที่จะหยอดล่วงหน้าไว้ 1 วัน เพื่อให้ดินในหลุมชื้นพอเหมาะ หยอดเมล็ดที่งอกแล้วกลบดินทับหน้าไม่เกิน 1 เซนติเมตร แล้วรดน้ำ ต้นแตงโมจะขึ้นมาสม่ำเสมอทั้งไร่

ปุ๋ยและการให้ปุ๋ยแตงโม

ปุ๋ยคอก การใส่ปุ๋ยคอกให้แก่แตงโมก็มีความสำคัญมาก เพราะปุ๋ยคอกช่วยทำให้ดินร่วนโปร่ง ช่วยทำให้ดินมีธาตุอาหารมากขึ้น และยังช่วยทำให้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์อยู่ในสภาวะสมดุลเป็นประโยชน์ต่อพืชมากขึ้นด้วย ควรใส่ปุ๋ยคอกในพื้นที่ปลูกจริงอัตราไร่ละ 2-4 ตัน

ปุ๋ยวิทยาศาสตร์หรือปุ๋ยเคมี ควรใช้ปุ๋ยเคมีอัตราส่วน 1:1:2 ซึ่งได้แก่ปุ๋ยเคมี สูตร 10-10-20 เป็นต้น หรือใช้ปุ๋ยสูตรใกล้เคียงได้ เช่น ปุ๋ยสูตร 13-13-21 ใส่ในอัตราไร่ละ 100-150 กิโลกรัม

จะตัดสินใจใส่ปุ๋ยมากหรือน้อยก็ต้องดูความอุดมสมบูรณ์ของดิน และราคาแตงโมประกอบด้วย ปกติแล้วจะใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ประมาณ 120-150 กก./ไร่ ต่อฤดูปลูก

วิธีการใส่ปุ๋ยให้กับต้นแตงโม

ผู้ปลูกแตงโมส่วนใหญ่ยังนิยมใส่ปุ๋ยเคมี ลงบนผิวดินโดยหว่าน หรือวางเป็นกระจุกหน้าดิน แล้วรดน้ำเพื่อให้ปุ๋ยละลายน้ำลงไปสู่รากแตงโม การใส่ปุ๋ยวิธีดังกล่าวนี้ เป็นวิธีที่จะทำให้เปลืองปุ๋ยมาก รากพืชจะได้รับธาตุไนโตรเจนกับโปแตสเซียมจากปุ๋ยเคมีเท่านั้น แต่จะไม่สามารถได้รับธาตุฟอสฟอรัสจากปุ๋ยเคมีนั้นเลย หรือได้รับก็ได้รับเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเพราะตามปกติธาตุฟอสฟอรัสจะไม่เคลื่อนย้ายจากผิวดินลงไปสู่รากแตงโมแต่อย่างใด ซึ่งธาตุฟอสฟอรัสนั้นก็ป็นธาตุที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของแตงโม มากพอสมควรทีเดียว

ฉะนั้น การใส่ปุ๋ยเคมี จึงควรใส่ไว้ใต้ดินเป็นกลุ่มๆ เช่นใส่รองกันหลุมก่อนปลูก หรือใส่ไว้ใต้ผิวดินห่างจากโคนต้นแตงโมสัก 1 ฟุต ใส่เป็นกลุ่ม แตงโมจะได้รับปุ๋ยอย่างเต็มที่

ตารางต่อไปนี้เป็นตารางการใส่ปุ๋ยให้กับต้นแตงโม โดยแยกแม่ปุ๋ยเดี่ยวๆ ใส่ตามความต้องการตามธรรมชาติของแตงโม

ตาราง แสดงการใส่ปุ๋ยตามความต้องการธาตุอาหารตามธรรมชาติของแตงโม

ชนิดปุ๋ย	ปุ๋ยใส่รองพื้น (กก./ไร่)	ปุ๋ยที่ใส่เสริมภายหลังจากการเจริญเติบโต			รวมปริมาณ ปุ๋ยทั้งหมด (กก./ไร่)
		ใส่ครั้งที่ 1 (กก./ไร่)	ใส่ครั้งที่ 2 (กก./ไร่)	ใส่ครั้งที่ 3 (กก./ไร่)	
ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก	1,600	-	800	-	2,400
ปุ๋ยยูเรีย	12	4	8	8	32
ปุ๋ยทริปเปิลซูเปอร์ ฟอสเฟต	24	-	-	-	24
ปุ๋ยโปแตสเซียม คลอไรด์	16	-	-	12	28

การใส่ปุ๋ยตามตารางใช้ปุ๋ยข้างบนนี้ เป็นการใส่ปุ๋ยให้ต้นแตงโมตามระยะเวลาที่ต้นแตงโมต้องการใช้ ซึ่งจะพอเหมาะพอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป

ปุ๋ยที่ใส่เสริมหลังปลูก

ต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่า รากแตงโมส่วนใหญ่เดินตามแนวอนขนาดกบกับผิวดิน และเถาของมัน ฉะนั้นการใส่ปุ๋ยหลังปลูกควรใส่ที่ปลายราก และต้องไม่ใส่มากเกินไป และต้องให้ปุ๋ยอยู่ในรูปที่ค่อยๆ ละลายน้ำ เพื่อให้รากดูดซับเอาไปใช้ได้พอดี

เวลาของการใส่ปุ๋ยเพิ่มภายหลังปลูก

การใส่ปุ๋ยเสริมครั้งที่ 1 ใส่แบบโรยรอบต้นด้วยยูเรีย ใส่เมื่อต้นแตงโมมีใบจริงประมาณ 5 ใบ (ปุ๋ยยูเรียโรยที่ผิวดินได้)

การใส่ปุ๋ยเสริมครั้งที่ 2 ใส่ปุ๋ยยูเรียด้านข้างแถวของต้นแตงโม ใส่เมื่อเถาแตงโมทอดยาวได้ประมาณ 1 ฟุต ควร พรวนดินก่อนแล้วจึงใส่ปุ๋ยแล้วปิดคลุมด้วยฟาง

การใส่ปุ๋ยเสริมครั้งที่ 3 ใส่ปุ๋ยยูเรียและโปแตสเซียมคลอไรด์ โดยใส่ด้านข้างแถวของต้นแตงโม ใส่เมื่อเถาแตงโมมีความยาวได้ประมาณ 7 ฟุต หรือประมาณ 90 เซนติเมตร (ปุ๋ยทั้งสองชนิดนี้โรยบนผิวดินได้)

การให้น้ำและการดูแลรักษาแปลง

ตามธรรมชาติต้นแตงโมต้องการผิวดินชุ่มชื้น แต่ไม่ถึงกับแฉะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่ผลแตงโมกำลังเจริญเติบโตเป็นตอนที่ต้นแตงโมต้องการน้ำมาก การให้ความชุ่มชื้นแก่ดินในแปลง ควรให้ทั้งแปลงเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำดินแห้งแข็งและจับปึกซึ่งจะทำให้ดินขาดอากาศออกซิเจน ถ้าดินขาดอากาศเมื่อใด รากแตงโมจะได้รับน้ำ และธาตุอาหารอยู่ในขอบเขตที่จำกัดไปด้วยดินที่ขาดน้ำแล้วแห้งแข็งทำให้ขาดอากาศไปด้วยนั่นคือดินเหนียวและดินที่ค่อนข้างหนัก ส่วนดินทรายและดินร่วนทราย รากแตงโมจะไม่ขาดอากาศ แม้ว่าจะขาดน้ำก็ตาม ดินร่วนทรายและดินทรายสามารถไถพรวนให้หน้าดินลึกมากๆ ได้ เพื่อให้สามารถยึดจับความชื้นที่เราให้ไว้ได้มากขึ้น ส่วนดินเหนียวนั้นไม่สามารถไถพรวนให้ลึกเท่าดินทราย หรือดินร่วนทรายได้ เพราะเนื้อดินทั้งเหนียวและแน่นอุ้มน้ำไว้ในตัวได้มากกว่าดินทราย แต่ก็คายน้ำออกจากผิวดินได้ไวมาก และดูดซับความชื้นได้ตื้นกว่าดินทราย หรือดินร่วนทราย จึงทำให้ต้องให้น้ำกับต้นแตงโมที่ปลูกในดินเหนียวมากกว่า คือต้องให้น้ำอย่างน้อย 5 วันครั้ง หรือรดน้ำทุกวันๆ ละครั้ง

ประโยชน์ของการคลุมด้วยฟาง

เมื่อเถาแตงโมเจริญเติบโตได้ระยะหนึ่ง เราควรจะไปคลุมหน้าดินด้วยฟาง การคลุมดินด้วยฟางจะมีผล ดังนี้คือ :

- 1) ช่วยรักษาความชุ่มชื้นในดินให้คงอยู่ได้นาน ทำให้รากแตงโมดูดซับธาตุอาหารในดินได้ดีติดต่อกันโดยไม่ขาดตอน
- 2) ทำให้ต้นแตงโมเป็นโรคทางใบน้อยลง เพราะต้นและเถาเลื้อยอยู่บนฟางไม่ได้สัมผัสกับดิน
- 3) ป้องกันไม่ให้ดินร้อนจัดเกินไป
- 4) เป็นการรองผลทำให้สีของผลสม่ำเสมอ

5) ควบคุมไม่ให้หญ้าขึ้นและเจริญเติบโตมาแข่งกับแตงโม เพราะแตงโมแพ้ง่ายมากเนื่องจากหญ้าส่วนใหญ่มีใบปรกดิน เถาแตงโมนั้นทอดนอนไปกับผิวดิน หากหญ้าขึ้นคลุมแตงโมเมื่อโต หญ้าจะบังใบแตงโมไม่ให้ถูกแดดทำให้ใบแตงโมปรุงอาหารไม่ได้เต็มที่ และจะอ่อนแอลงทันทีในที่สุดจะตายหมด ภายในเวลา 2-3 สัปดาห์ เท่านั้น

การจัดเถาแตงโม

ถ้าปล่อยให้เถาแตงโมเลื้อยและแตกแขนงไปตามธรรมชาติ เถาแตงของแต่ละต้นก็จะเลื้อยทับกัน และซ้อนกันจนหนาแน่น ทำให้ผลผลิตลดน้อยลง สืบเนื่องมาจากแมลงช่วยผสมเกสรได้ไม่ทั่วถึง เพราะไม่อาจแทรกหาดอกได้ทั้งหมด ฉะนั้น เมื่อเถาแตงโมเจริญเติบโตไปจนมีความยาว 1-2 ฟุต ควรได้มีการจัดเถาให้เลื้อยไปในทางเดียวกันและตัดเถาที่เหลือไว้ต้นละ 4 เถา เถาที่เป็นเหล่านี้ออกให้คงเหลือไว้ต้นละ 4 เถา ซึ่งเป็นเถาที่สมบูรณ์ที่สุดไว้ตามเดิม

การช่วยผสมเกสรด้วยมือ (การต่อดอก)

ผู้ปลูกแตงโม มักประสบปัญหาแตงโมไม่ติดผลเนื่องจากไม่มีแมลงช่วยผสม เพราะใช้สารฆ่าแมลงฉีดพ่นต้นแตงโมมากเกินไปและไม่เลือกเวลาฉีด ทำให้แมลงที่ช่วยผสมเกสรเช่น ผึ้ง ถูกสารฆ่าแมลงตายหมด จึงเกิดปัญหาไม่มีผึ้งช่วยผสมเกสร จึงต้องใช้คนผสมแทน เราสามารถผสมพันธุ์แตงโมได้ตั้งแต่เวลา 06.00 น. ถึง 10.00 น. หลังจากเวลา 10.00 น.ไปแล้วดอกตัวเมีย จะหุบและไม่ยอมรับการผสมเกสรอีกต่อไป การผสมด้วยมือทำได้โดยเด็ดดอกตัวผู้ที่บ้านมาปลิดกลีบดอกสีเหลืองของดอกตัวผู้ ออกเสียก่อน จะเหลือแต่อับริณู ซึ่งมีละอองเกสรตัวผู้เกาะอยู่ทั่วไป จากนั้นจึงควักดอกตัวผู้ลงบนดอกตัวเมียให้อับริณูของดอกตัวผู้แตะสัมผัสกับเกสรตัวเมียโดยรอบ ใ้ละอองเกสรตัวผู้สีเหลืองจับอยู่บนเกสรตัวเมียทั่วทั้งดอก ก็เป็นอันเสร็จสิ้นการผสมซึ่งวิธีนี้ชาวบ้านเรียกว่า “การต่อดอก”

การตัดดอกโดยเด็ดดอกตัวผู้ที่กำลังบาน แล้วปลิดกลีบดอกสีเหลืองออกให้หมด

นำดอกตัวผู้ที่ปลิดกลีบดอกออก แล้วคว่ำลงบนดอกตัวเมีย

การผลิตผลทิ้ง

แตงโมผลแรกที่เกิดจากเถาหลัก ส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและคุณภาพต่ำเราควรผลิตทิ้งตั้งแต่ลูกยังเล็กๆ และแตงที่มีลักษณะผลบิดเบี้ยวก็ควรผลิตทิ้งด้วย ขนาดที่ผลิตทิ้งไม่ควรปล่อยให้โตเกินลูกปึงปอง หรือผลฝรั่ง แตงที่ผลิตทิ้งนี้สามารถขายเป็นผลแตงอ่อนได้ และตลาดยังนิยมอีกด้วย ควรเลี้ยงต้นแตงโมไว้เถาละลูกจะดีที่สุด เถาแตงโมเถาหนึ่งๆ อาจติดเป็นผลได้หลายผล ให้เลือกผลที่มีก้านขั้วผลขนาดใหญ่และรูปทรงผลได้รูปสม่ำเสมอทั้งผลไว้ ซึ่งจะทำให้ผลแตงโมมีขนาดใหญ่และมีคุณภาพสูงเพราะ ขนาดก้านขั้วผลมีความสัมพันธ์กับขนาดของผล ถ้าก้านขั้วผลใหญ่ ผลก็จะใหญ่ ถ้าก้านขั้วผลเล็กก็จะเล็ก

การปฏิบัติต่อผลแตงโมภายหลังผสมติดเป็นผลแล้ว

ดอกตัวเมียของแตงโม ที่ได้รับการผสมเกสรอย่างสมบูรณ์ก็จะเจริญเติบโตอย่างสม่ำเสมอติดต่อกันไปวันต่อวัน เมื่อผลแตงโมมีขนาดเท่ากับกะลามะพร้าว ควรเอาฟางรองใต้ผล เพื่อไม่ให้ผิวผลสัมผัสฟางถูกแสงแดดก่อนเก็บเกี่ยว 10 วัน เพื่อให้ผลแตงโมมีสีสม่ำเสมอทั่วทั้งผล จะทำให้แตงโมมีรสหวานมากขึ้นอีก

การเก็บผลแตงโม

แตงโมเป็นพืชชนิดหนึ่ง ที่ผลแก่แล้วไม่แสดงอาการว่าสุกออกให้เห็นเหมือนผลไม้มะเขือเทศ หรือพริก ซึ่งจะเปลี่ยนสีเป็นสีแดง หรือไม่เหมือนกับผลมะม่วง ซึ่งทั้งเปลี่ยนสีแล้วยังมีกลิ่นหอมด้วย ฉะนั้นการดูว่าแตงโมแก่เก็บได้หรือยัง จึงต้องพิถีพิถันมากกว่าปกติอีกเล็กน้อยคือ

1) คาดคะเนการแก่ของผลแตงโมด้วยการนับอายุ ซึ่งขึ้นอยู่กับพันธุ์ของแตงโม และอุณหภูมิของอากาศ

1.1 **แตงโมพันธุ์เบา**(ซูการ์เบบี้ ผลกลมสีเขียวคล้ำ)จะแก่เก็บได้ภายหลังดอกบาน ประมาณ 35-42 วัน

1.2 **แตงโมพันธุ์หนัก** (ชาร์ลส์ตันเกรย์ผลยาวสีเขียวอ่อนมีลาย) จะแก่เก็บได้ภายหลังดอกบานประมาณ 42-45 วัน

2) **คาดคะเนการแก่ของผล** ด้วยการดูลักษณะที่พบได้ทั่วไปเมื่อแตงโมแก่

2.1 มือเกาะที่อยู่ใกล้กับขั้วของผลมากที่สุด เปลี่ยนเป็นสีเหลืองและแห้งเป็นบางส่วนจากปลายมาหาโคน

2.2 วัดความแก่อ่อนของผลแตงโมได้จากการตีตึงเสียง หรือตบผลเบาๆ ฟังเสียงดูถ้ามีเสียงผสมกันระหว่างเสียงกังวานและเสียงทึบ แตงจะแก่พอดี(แก่ 75%) มีเนื้อเป็นทรายถ้าตีแล้วเป็นเสียงกังวานใส แสดงว่าแตงยังอ่อนอยู่ ถ้าตีแล้วเสียงทึบเหมือนมีลมอยู่ข้างใน แตงจะแก่จัดเกินไปที่ชาวบ้านเรียกว่า “ไส้ลัม” (แต่วิธีนี้ใช้ไม่ได้กับผลแตงที่เป็นโรคเถาตาย) ควรเก็บผลตอนบ่ายไม่ควรเก็บผลตอนเช้าเพราะจะทำให้ผลแตงแตกได้

2.3 สังเกตนวลของผล ถ้าจางลงกว่าปกติแสดงว่าแตงเริ่มแก่

โรคที่สำคัญ

1. **โรคเถาเหี่ยว** (ที่เกิดจากเชื้อราฟิวซาเรียม) แตงโมที่เป็นโรคนี้อีใบจะซีด ใบและเถาจะเหี่ยวจริงบริเวณโคนเถาที่ใกล้กับดิน จะแตกตามยาวและมีน้ำเมือกซึมออกมา เมื่อผ่าไส้กลางเถาจะเห็นภายในเป็นสีน้ำตาล โรคนี้จะระบาดมากในช่วงแตงโมออกดอก การปลูกซ้ำที่เดิม โรคนี้จะระบาดรุนแรงมาก

สาเหตุ

1. เชื้อราที่เจริญและทำลายแตงโมได้ดีที่อุณหภูมิระหว่าง 24-28 องศาเซลเซียส
2. ขณะแตงกำลังเจริญเติบโตมีฝนตกติดต่อกันยาวนาน
3. ดินมีธาตุไนโตรเจนอยู่สูง แต่มีธาตุฟอสฟอรัส (P_2O_5) และโปแตสเซียม (K_2O) อยู่ต่ำ
4. ดินเป็นกรดจัด

การป้องกัน

1. อย่าปลูกแตงโมซ้ำที่เดิม

2. เริ่มคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมีไดเทนเอ็ม - 45 อัตรา 15 กรัม ต่อเมล็ดพันธุ์ 1 กิโลกรัม ก่อนนำไปปลูก

2. ใช้ปูนขาวใส่ดินเพื่อแก้ความเป็นกรดของดิน ในอัตราไร่ละ 500 กิโลกรัม

3. ใช้สารเคมีไดเทน ที่มีคามเข้มข้น 1 : 5 ฉีดที่ ต้นพืชจะช่วยทำให้เชื้อโรคชะงักลง

4. สารเคมีกลุ่มพีซีเอ็นบี เช่น เทอราคลอร์ ในอัตรา 60 ซีซี. ผสมน้ำ 20 ลิตร ราดลงในหลุมแตงโมที่เกิดโรคและบริเวณข้างเคียงทุก 7 วัน

2. **โรคเถาเหี่ยว** (ที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย) ลักษณะที่มองเห็นในครั้งแรก คือ ใบในเถาจะเหี่ยวลงทีละใบ การเหี่ยวจะเหี่ยวจากปลายเถามาหาโคนเถาหนึ่ง เมื่อเหี่ยวมาถึงโคนเถาก็จะเหี่ยวพร้อมกันหมดทั้งต้น แต่ใบยังคงเขียวอยู่ และพืชตายในทันทีที่พืชเหี่ยวทั้งต้นสาเหตุของการเหี่ยวก็คือเชื้อแบคทีเรียไปอุดตันลำน้ำเลี้ยงในต้นแตงโม ถ้าเอามือฉีกเถาตามยาวดูจะเห็นว่ากลางลำต้นในเถาฉ่ำ

น้ำมากกว่าปกติเชื้อแบคทีเรียที่อาศัยอยู่ในตัวของแมลงเต่าแตงต้นแตงโมได้รับเชื้อโรคจากการกัดกินใบของแมลงเต่าแตงนี้ เมื่อเชื้อแบคทีเรียเข้าสู่ต้นแตงโมทางแผลที่แมลงเต่ากัดกิน ก็จะเพิ่มปริมาณขึ้นอย่างรวดเร็ว แล้วก็กระจายตัวเข้าสู่ท่อน้ำและอาหารของแตงโม เราอาจป้องกันกันและรักษาได้โดยฉีดสารเคมีเซวิน 85 ป้องกันแมลงเต่าแตงและใช้ยาปฏิชีวนะสเตรปโตมัยซิน เช่น อะกริมัยซิน ฉีดพ่นทุกสัปดาห์ ใช้อัตราส่วนผสมตามที่แจ้งไว้ในซองบรรจุสารเคมีที่กำหนด เมื่อพบว่าต้นแตงโมบางส่วนเริ่มเป็นโรคนี้อันนี้ สารเคมีนี้ช่วยรักษาและป้องกันได้ แต่มีข้อเสียคือ เสื่อมคุณภาพเร็วจึงต้องซื้อแต่สารเคมีใหม่ใช้เท่านั้น ถ้าสารเคมีอะกริมัยซินเก่าเกิน 1 ปี ขึ้นไป จะฉีดไม่ได้ผล

3. โรคราน้ำค้าง ลักษณะที่มองเห็นได้ คือ เกิดจุดสีเหลืองบนหลังใบ และขยายตัวใหญ่ขึ้นจำนวนจุดสีเหลืองเพิ่มปริมาณมากขึ้น และใต้ใบตรงตำแหน่งเดียวกัน จะมีกลุ่มของเชื้อราสีม่วงอมเทาเกาะกลุ่มอยู่ เชื้อโรคนี้อาจเจริญได้อย่างรวดเร็วเมื่ออากาศอุ่นและชุ่มชื้น เมื่อใบแก่ตายเชื้อก็จะไปทำลายใบอ่อนต่อไป เมื่อใบแห้งไปหมดแล้ว ผลที่เกิดขึ้นมาก็คือ แตงติดผลน้อยคุณภาพผลแก่ก็ต่ำด้วย สปอร์ของเชื้อรานี้แพร่ระบาดไปโดยลมและโดยแมลงพวกเต่าแตง สารเคมีที่ใช้ฉีดพ่นได้ผลดี คือ แคปแทน ไซเน็บ มาเน็บ ชนิดใดชนิดหนึ่งอัตราผสมใช้ 1 กรัม ผสมน้ำ 500 ซีซี. (หรือครึ่งลิตร) หรือ 35-40 กรัม ผสมน้ำ 20 ลิตร (1 ปีบ)

แมลงศัตรูที่สำคัญ

1. เพลี้ยไฟ เป็นแมลงชนิดหนึ่งที่มีตัวขนาดเล็กมากตัวอ่อนจะมีสีใส ตัวแก่จะเป็นสีดำมีขนาดเท่าปลายเข็ม จะดูดน้ำเลี้ยงที่ยอดอ่อนของแตงโม และใต้ใบอ่อนของแตงโม มีผลทำให้ใบแตงโมไม่ขยายยอดหดสั้นลง ปล้องถี่ ยอดชูตั้งขึ้น ชาวบ้านเรียกโรคนี้อันนี้ว่า โรคยอดตั้ง บางแห่งก็เรียก โรคไอโด้ง เพลี้ยไฟ จะบินไปเป็นฝูง มีลักษณะเล็กละเอียดคล้ายฝุ่น สภาพฤดูแล้งความชื้นในอากาศต่ำลมจะช่วยให้เพลี้ยไฟเคลื่อนที่เข้าทำลายพืชผลในไร่ได้รวดเร็วขึ้นในพืชผักที่ปลูกด้วยกันเช่น พักทอง แตงโม แพง ฟัก ในไร่ของเกษตรกรถูกเพลี้ยไฟทำลายเสียหายหนัก มีมะระพืชเดียวที่สามารถต้านทานเพลี้ยไฟได้ และเมื่อสวนใดสวนหนึ่งฉีดพ่นยา เพลี้ยไฟจะหนีเข้ามายังสวนข้างเคียงที่ไม่ได้ฉีดสารเคมี การป้องกันและกำจัดใช้สารเคมีหลายชนิด เช่น แลนเนท ไรเน็ต เมซูโรล หรือ อาจปลูกพืชเป็นกันชน เช่น ปลูกมะระจีนล้อมที่ไว้สัก 2 ชั้น แล้วภายในจึงปลูกแตงโม เพราะมะระจีนข้างจะช่วยปะทะการแพร่ระบาดของเพลี้ยไฟให้ลดลงได้ และมะระที่โดนเพลี้ยไฟเข้าทำลายจะต้านทานได้ และเสียหายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

2. เต่าแตง เป็นแมลงปีกแข็งชนิดหนึ่ง ที่ชอบกัดกินใบแตงขณะยังอ่อนอยู่ ลักษณะตัวยาวประมาณ 1 เซนติเมตร ปีกสีเหลืองปนส้ม จะกัดกินใบแตงขาดเป็นวงๆ ตามปกติเต่าแตงลงกินใบอ่อนต้นแตงโมหรือพืชพวกฟัก แพง แตงกวาอื่นๆ มักจะไม่ทำความเสียหายให้กับพืชมากนัก แต่จะเป็นพาหะนำเชื้อโรคเหี่ยวของแตงโมซึ่งเกิดจากเชื้อแบคทีเรียมาสู่แตงโมของเราจึงต้องป้องกันกำจัดโดยฉีดพ่น

ด้วยสารเคมี เซวิน 85 ในอัตรา 20-30 กรัม ผสมน้ำ 20 ลิตร ฉีดในระยะทอดยอด ฉีดคลุมไว้ก่อน สัปดาห์ละครั้งโดยไม่ต้องรอให้แมลงเต่าแตงลงมากินเสียก่อนแล้วค่อยฉีดในภายหลัง ซึ่งจะทำให้ป้องกันโรคเหี่ยวของแตงโมไม่ทัน

3. แมลงวันแตง เข้าทำลายตั้งแต่ระยะติดดอกถึงเก็บเกี่ยว ใช้พอสซ์ หรือ อโซดริน ฉีดพ่น

